

ÜNİTE IV

BİLİMSEL YAZILAR

Büyük Şehre Gelen Köylüler/ Cavit Orhan TÜTENGİL

Öğretici Metinler

Johannes Kepler /James R. VOELKEL

ÖZET

TEST IV

BU BÖLÜMÜN AMAÇLARI

Bu bölümü çalışıp bitirdiğinizde;

- * İnceleme ve araştırma yazılarının ortak özelliklerini bulabilecek,
- * Popüler öğretici yazılarla bilimsel yazıların farklılıklarını kavrayabilecek,
- * Öğretici yazıların ortak ve farklı yönlerini fark edebilecek,
- * Bilimsel yazıların ön hazırlığının nasıl yapıldığını, gruplandırılmasını ve amaçlarını belirleyebilecek,
- * Bilimsel makalelerde girişin nasıl yazılması gerektiğini ve bölümlere ayrılmasını ayırt edebilecek,
- * Bilimsel makalede yazar adlarının nasıl sıralandığını özet için yapılması gereken hazırlığı, tartışma, sonuç kısımlarının gerçekleştirilmesini öğrenebilecek,
- * Dilin işlevini, sınırlandırmayı, anlatım bozukluklarını, anlatım türlerini değerlendirebileceksiniz.

NASIL ÇALIŞMALIYIZ?

- * Bu bölümü çalışırken bilimsel yazıların bilimsel iletişimi gerçekleştirmek üzere yazıldıklarını unutmayınız.
- * Bilimsel yazılar hazırlanırken izlemeniz gereken aşamaları maddeler hâlinde yazınız.
- * Öncelikle ünitenin bütününe bakınız, böylece inceleyeceğiniz konu üzerinde genel bilgi edininiz.
- * Çalışırken yanınızda mutlaka sözlük ve yazım (imlâ) kılavuzu bulundurunuz.

BİLİMSEL YAZILAR

HAZIRLIK

Bilimsel yazılar hepimizde bir merak uyandırır. Bu merak sayesinde yararlı bilgiler edinir ve bunları gündelik hayatımızda, işimizde, mesleğimizde hep kullanırız.

İlginç bilimsel yazılar bulup arkadaşlarınızla paylaşınız.

BÜYÜK ŞEHRE GELEN KÖYLÜLER

Köyden büyük şehre doğru bir nüfus hareketinin gittikçe kendini duyurur bir biçimde var olduğunu genel nüfus sayımları göstermektedir. Arada bir gazetelerin ilk sayfalarında küme küme resimlerini bulduğumuz köylüler bu hareketin bir görünüşüdürler. Şehrin estetiğini bozduğunu, sıkışıklık meydana getirdiğini, darlıklara yol açtığını bir kalemde kestirip attığımız bu köylüler evlerini ve yuvalarını şehirliyi rahatsız etmek için mi bırakmaktadırlar? Onları büyük şehre sürükleyen ana sebepler nelerdir? Bu sorular üzerinde düşünüp sebepleri ortadan kaldırmağa çalışacağımıza, gezi özgürlüğünü sınırlamak, ya da belediyelere gelir sağlamak biçiminde sorunu çözmekten uzak fantaziler üzerinde oyalanıyoruz. Oysa köyden şehre doğru olan bu nüfus hareketi, Türkiye'nin Batılılaşma sorunlarının ana damarlarından birini oluşturmaktadır. Çeşitli yönleri ile üzerine eğilmemiz gereken konuların başında yer almaktadır.

Bugün köyden büyük şehre doğru bir nüfus hareketi ile karşı karşıyayız. Bu hareket içinde yer alan köylüleri iki ayrı küme içinde ele almak doğru olur. Yorganları ve heybeleri ile şehre gelen ve tek isteği günlük ekmeğini kazanmak olan köylüler yanında, varlıklı olan ve büyük şehrin nimetlerinden yararlanmak, insan gibi yaşamak için köyden ayrılanlar da vardır. Çoğu kez bu ikinci küme üzerinde hiç durulmadan, bütün dikkatlerin yoksul köylüler üzerine yöneltildiğini görüyoruz. Farklı sebeplere dayanan bu iki gelişi, sebepleri iyice anlamak için birlikte gözönünde tutmak gerekir. Böyle yapılacak olursa, ana çizgileri ile, köyün iticiliği ve şehrin çekiciliği düğümlerine bağlanan bir sorun ile karşılaştığımız görülür.

Geçim koşullarının ağırlaştığı bölgelerde köylüler, gündeliklerin yüksek olduğunu duydukları şehirlere çalışmak için gelmektedirler. Köyde geçim koşullarının ağırlaşması, tarlaların yetersizliği ve verimsizliği ile ilgilidir. Kuraklık, ürünlerin zarar görmesi, hayvan hastalıkları gibi sebepler güçlükleri daha da arttırmaktadır. Tarımdaki makineleşme yarıcılarının ve marabaların büyük bölümünü göçe zorlamaktadır. Böylece köyden ayrılmak zorunda kalanlar şehre akın etmekte, geçici olarak çeşitli işlerde çalışmakta, yolunu ve kolayını bulanlar da gecekonduya sahip olarak köyle aralarındaki pamuk ipliğini koparmaktadırlar. Bunun sonucu olarak şehrin nüfusu artmakta, fakat "şehirli" sayısı değişmemektedir. Çünkü şehre gelenler, bir gecekonduda oturanlar köydeki yaşayışlarını, biraz daha acıklı ve sahipsiz bir biçimde, sürdürmektedirler. Köyden şehre gelmekle sorun bitmemekte, tersine önem kazanarak yeniden başlamaktadır. Şehre gelene iş bulmak, onu sağlık koşulları içinde barındırmak, şehirli hayatı içinde eritmek gerekmektedir. Bu yol tutulmazsa, göze batar bir biçimde karşıtlıklar (tezatlar),

toplumsal ve ruhsal sarsıntılar içinde şehirlerin köye doğru başkalaşmasını üzüntü ile seyretmek kaçınılmaz olacaktır. Sözün kısası, bir belediye sorununun üstünde, planlı ve anlayışlı çalışmayı gerektiren bir devlet sorunu ile karşı karşıya bulunuyoruz.

Şehrin çekiciliğine kapılarak köyden ayrılan varlıklı köylülere gelince, bunlar yaşama koşulları köye göre üstün olan şehirlere yerleşmek istemektedirler. Vergi hukukumuzun bir adaletsizliği olarak ele alınması gereken tarım kazançlarının vergi dışında kalmasının bu harekette bir dereceye kadar rol oynadığını sanmak yanlış olmaz. Gelir fazlası, daha üstün bir hayat isteği yaratmakta, köy koşulları katlanılmaz gibi görününce, ya tarım çalışmaları şehirden yöneltmek istenmekte ya da biriken anamal, ticaret ve sanayide yeni yatırımlara yol açmaktadır. Sayısı az, şehre gelişi gürültüsüz olan bu ikinci göç de sorunun öteki yüzünü ortaya koymaktadır.

Sorunun görünüşüne işaret ettikten sonra şu soru üzerinde düşünmekte de yarar vardır: Köyden şehre göç bir toplumsal hastalığın mı belirtisidir; önlenmesine mi, yoksa düzenlenmesine mi çalışılmalıdır? Bu noktada görüşlerin değiştiğini, soruna iki ayrı açıdan bakıldığını söyleyebiliriz. Bize kalırsa köyden şehre göç doğal karşılanmalı, önlenmesine değil, düzenlenmesine çalışılmalıdır. Köylü-şehirli nüfus oranları Batı ülkelerinde bugünkü durumuna büyük sanayi hareketinin etkisi altında ulaşmıştır. Artan nüfus ekili ve dikili alanların son sınırına varıldıkça şehre taşmak isteyecektir. Sanayi bölgeleri kurarak şehirlere göçü eşitçe bütün yurda yaymak, konut, iş bulma ve işe hazırlama sorunlarını planlı bir biçimde yürütmek, “şehirleşme” sürecine yardımcı olacaktır. Bir yandan gizli işsizliği ortadan kaldırmak, öte yandan yeni iş güçlerine sanayi kollarında yer vermek, üretim gücümüzü artırmakla kalmayacak, gelişmesi için gerekli ortamı şehirlerde bulan batılılaşma çabalarımızı da destekleyecektir.

Cavit Orhan TÜTENGİL / Ağrı Dağındaki Horoz

AÇIKLAMALAR

Bilimsel yazılar bilimsel buluşları iletmek için yazılır. Bu tür yazılar için açıklık ve kesinlik vazgeçilmez özelliklerin başında gelir. Bir önemli nokta da bilimsel yazıları kaleme alanların alanlarında gerekli donanıma sahip, kısa öz ve anlaşılabilir bir anlatım kullanmaya özen göstermeleridir.

Bilimsel bir yazı nasıl yazılır?

Bilimsel bir konuda araştırma yapmak ve o konuda yazı yazmak bilinen hazırlık çalışmalarını gerektirir. Bu çalışmaları şöyle sıralayabiliriz:

1. Bibliyografya/kaynak bilgisi ve düzenlenmesi: Konu ile ilgili kaynaklar tespit edilir. Bunlar 7,5x12,5 ölçülerindeki fişlere yazılır. Bu fişler yazar, eser veya konu adına düzenlenebilir. Sırasıyla yazarın soyadı ve adı, eserin adı, yayınlayanın / hazırlayanın/ çevirenin adı soyadı varsa cilt sayısı ve kaçınıcı basım olduğu, basıldığı yer ve basım tarihi, basıldığı matbaa, toplam kaç sayfadan oluştuğu fişin sol üst köşesine yazılır. Kaynak gazete ve dergi ise yine sırasıyla yazarın, yazının,

derginin/gazetenin adı, cildi, numara ve sayısı, tarihi ve yerine göre sayfa sayısı yazılır. Makalelerde ise yazar adı, makale adı, dergi adı, cilt, numara ya da ay, yıl, sayfa, bilgileri verilir. Sözlüklerin, genel ansiklopedilerin ve atlasların kaçınıcı baskı olduğu ve baskı tarihi verilir.

Bibliyografya hazırlanırken kitap adlarının koyu, makale adlarının ise tırnak içinde eğik yazı ile gösterilerek diğer bilgilerden ayrılması kolay farkedilmesi için uygun olur. Kaynak fişlerine kaynağın nereden hangi yöntemle tespit edileceği konusunda not yazılması kaynağa ulaşmada araştırmacıya yardımcı olacaktır.

2. Tespit edilen kaynaklar önem sırasına göre dizilir ve incelenir. Konu için gerekli bilgiler özetlemek ya da alıntı yapmak suretiyle bilgi fişlerine kaydedilir. Bilgi fişlerine yazarken kaynağa ait kimlik bilgileri yukarıdaki gibi aynen yazılı, onlardan farklı olarak alınan bilginin sayfası/sayfaları eklenir.
3. Kaynaklar incelenip fişlendikten sonra fişler mantık ve önem sırasına göre sıralanır. Bu aşamada fişlerin başlıklarının kâğıda yazılması, malzemenin görülmesinde ve sıralanmasında kolaylık sağlar.
4. Giriş bölümünde konu tanıtılır ve yazma amacı açıklanır.
5. Gelişme bölümünde bilgiler sıralanır ve ayrı ayrı paragraflara yazılır. Konu örneklerle ve kaynaklardan alınmış kanıtlarla güçlendirilip desteklenir. İnceleme konu yerine göre alt başlıklara ayrılabilir.
6. Sonuç bölümünde incelemeden çıkan sonuç, yargı bildirilir.

Dipnotlarının Yazılması

Makalede verilen bilgilerin kaynağı dipnotlarla gösterilir. Bilgi olduğu gibi alınmışsa tırnak içinde verilir. Kaynak bilgisi, cümlenin yahut ibarenin bitiminde sıra numarası verilerek ya sayfanın altına ya da yazının sonuna yazılır. Herkesçe bilinen genel bilgiler için, yazara özgü ifade ve yorumlar dışında, kaynak göstermeye gerek yoktur. Dipnotlardaki kaynak bilgisi fişlerde verildiği şekilde düzenlenir.

Aynı kaynağı ikinci kez kullanmanız hâlinde araya başka kaynak bilgisi girmemişse a,e (aynı eser), a.y. (aynı yayın), a.g.e (adı geçen eser), a.g.y (adı geçen yayın) a.k (aynı kaynak) gibi kısaltmalarla ve sadece sayfa numarası yazılarak önceki kaynağa gönderme yapılır.

Kaynak verildikten sonra bir önceki kaynağı kullanmamız gerekiyorsa yalnız yazarın adı ve sayfa numarasının yazılması yeterlidir.

Yazar adı bulunmayan kimi kaynaklarda (ansiklopediler, kataloglar vb.) eser adı ve öteki bilgiler yazılır.

Kaynak bazı hâllerde yazının içinde verilebilir. Ayrıca yazı içinde verilmek istenmeyen bilgiler de sıra numarası verilerek dipnotlarda gösterilebilir.

Alıntılar kısalık ve uzunluğuna göre cümle arasında ya da ayrı bir paragraf hâlinde gösterilir. Alıntıları kendi yazımızdan ayırmak için ya 10mm/5 harf genişliği içeriden ya da eğik yazı ile yazarız.

Şiir dizeler şiir formu içinde veya dizeler arasına (/) ayraç işaretiyle düz yazı şeklinde yazılabilir.

ÖĞRETİCİ METİNLER

Okuyucuya bilgi vermek, onun düşüncelerini değiştirmek veya güçlendirmek amacıyla kaleme alınan metinlere öğretici metinler adı verildiğini biliyorsunuz. Öğretici metinlerin açık ve anlaşılır olması gerekir.

Makale, fıkra, deneme, eleştiri sohbet, röportaj, mülakat, biyografi adlı türler öğretici nitelikler taşımaları nedeniyle bu grup içinde değerlendirilebilirler. Gezi, anı (hatıra) ve günce amaçları yönünden bu grubun içine alınabilirler. Çünkü bu tür metinler sanat eseri özelliklerine sahip olduklarından edebiyat metinleri içinde değerlendirilebilirler.

Makale

Bir konuyu, bir olayı, bir eseri ele alıp çeşitli özelliklerini ayrıntılarıyla inceleyen ve onunla ilgili bir takım sonuçlara ulaşan; yahut bir görüşü bir iddiayı belge ve kanatlarla desteleyerek savunan yazılara makale denir.

Makaleler, herhangi bir konudaki görüş düşünce ve öneriler ileri sürmek, savunmak ya da desteklemek için yazılan bilimsel nitelik taşıyan yazılardır. Bu özellikleri taşıdıkları için makalelerde senli benli konuşmalara günlük dilde kullanılan söyleyişlere ve süslü anlatımlara yer verilmez.

Makalenin tarihçesi nedir?

Makale türü gazete ve dergilerin ortaya çıkışıyla başlamıştır. İlk gazetenin M.Ö. 1750'li yıllarda Mısır'da çıktığı ileri sürülmektedir. 18. yüzyılda gazetecilik büyük ilerlemeler gösterir. 19.yüzyılın ortalarına doğru Batı'da birçok ülkede gazete bugünkü özelliklerini kazanmıştır. Makale türünün uzun bir geçmişi olduğunu söyleyebiliriz.

Türk edebiyatında makalenin gelişimi nasıl bir süreç izlemiştir?

Ülkemizde ilk özel gazeteyi kuran İbrahim Şinasi (1826-1871) ve Agâh Efendi (1832-1885)'nin 1860'ta çıkardıkları Tercüman-ı Ahval'de makale türünde yazılara yer verilmiştir. İlk makale de 1860'ta bu gazetede Şinasi tarafından yazılmıştır. Namık Kemal ise makalelerinde sürekli biçimde vatan, millet ve hürriyet temalarını işlemiştir. Cumhuriyet Döneminin ilk yıllarında yazdıkları makalelerle dikkati çeken gazeteciler arasında Falih Rıfkı Atay Hüseyin Cahit Yalçın, Ali Naci Karacan, Ahmet Emin Yalman'ı sayabiliriz.

Bilimsel yazıları nasıl gruplandırabiliriz?

Bilimsel yazıları; bilimsel makaleler, tarama, değerlendirme yazıları, konferans, raporları, toplantı özetleri olarak gruplandırabiliriz.

Makalelerin konuları genellikle nelerden oluşur?

Makale için konu yönünden bir sınır çizmek mümkün değildir. Ancak yazar; güzel sanatlar, politika, toplumsal ve bilimsel konular, günlük olaylar yahut ülke sorunları gibi dilediği konularda yazabilir. Makaleler bilim alanına yaptıkları katkıların yanı sıra toplumsal sorunları gündeme taşımaları ve bu sorunlara çözüm yolları önermeleri yönünden büyük bir önem taşırlar.

Makalede temel öge nedir?

Makalede temel öge düşüncedir. Gazetelerin ilk sayfasının birinci sütununda yayınlanan ve günlük olaylar ülke sorunları ile ilgili temel görüşünü yansıtan yazılara başmakale, yazarına de başyazar adı verilir.

Makalenin bölümleri nelerdir?

Makalede ele alınan düşünce, yahut ileri sürülen iddia, görüş yazının girişinde ortaya konur.

Girişi ustalıkla yazılırsa okur makalenin bütünü okuyabilir. Makalede düşüncenin, fikrin belgelerle yahut kanıtlarla desteklenmesi yazının gelişme bölümünü oluşturur. Bu bölümde makale yazarı, düşüncüyü geliştirme yollarından açıklama, kanıtlama, örneklendirme, karşılaştırma, nesnel verilerden yararlanma yollarına sık sık başvurur. Söylenenlerin bir yargıya bağlanması ise sonuç bölümünde yer alır.

Makalede bilimsel bir anlatım ağır basar. Terimlere, teknik deyimlere yer verilir. Gözleme dayalı anlatımdan uzak durulur. Açıklama, tartışmalı anlatım ağırlık kazanır. Makale yazarı öne sürdüklerini mümkün olduğunca öznellikten uzak tutmaya özen göstererek araştırmaya ağırlık verir. Konusuyla ilgili her türü kaynağa başvurur, kendinden önce yapılmış çalışmaları inceler.

Üslup yönünden makalede üçüncü tekil anlatım tercih edilir.

Ünitemizi Kopernik ve Galileo ile birlikte Rönesans'ın en büyük gökbilimcileri arasında yer alan Johannes Kepler üzerine kaleme alınmış bilimsel bir yazıdan aldığımız bir bölümle bitiriyoruz.

JOHANNES KEPLER

“Kepler, Leonberg’in dışındaki tepenin üzerinde annesinin elini tutarken, uzaklarda, kuzeydeki Hven adasında, Danimarkalı asilzade Tycho Brahe kuyruklu yıldızı detaylı olarak gözlemlemiş hassas ölçümler yapmıştı. Gözlemleri, bu yıldızın da kuyruklu yıldızların bulunduğu düşünülen Ayın altındaki ateş diyarında değil, Aydan daha yüksekte bulunduğunu göstermişti.

Ptolemaios’un yermerkezli sistemine göre, Dünya evrenin merkezinde duruyordu ve gökyüzünde gördüğümüz her hareket yıldızlara ve gezegenlere bağlıyordu. Kopernik’in günmerkezli sisteminde ise hareketlerin birçoğu gözlem noktamız olan Dünya’nın hareketine bağlıydı. Tıpkı istasyonda duran bir trendeymişsiniz gibi: Pencereden gördüğünüz diğer tren hareket ettiğinde, hareket edenin sizin içinde olduğunuz tren mi yoksa diğer tren mi olduğunu hemen ayırt edemezsiniz. Örneğin Kopernik’e göre, tüm gök cisimlerinin paylaştığı günlük harekete gerçekte Dünya’nın kendi etrafında doğuya doğru dönüşü neden olmaktadır. Gök bizim üzerimizde hareket etmiyor, biz onun altında hareket ediyoruz.

Başka bir gezegeni gördüğümüzde durum biraz daha karışıktır, çünkü hem Dünya’nın hem de o gezegenin Güneş çevresinde kendine özgü bir hareketi vardır ve gezegenin konumunu algılayışımız hem Dünya’nın hem de gezegenin nerede olduğuna bağlıdır. Mars buna iyi bir örnektir. Çoğu zaman Mars’ın hareketini arka planındaki yıldızlara göre yavaşça doğuya doğru hareket ederken algılarız. Fakat hem Dünya hem de Mars Güneş’in aynı tarafında olduğunda Dünya Mars’ı geçer, çünkü Dünya daha hızlı hareket eder ve yörüngesi daha küçüktür. Dünya hareket ederken, Mars geride kalıyor gibi görünür. Bu süre boyunca, Dünya’dan bakıldığında Mars hareket etmiyor gibi hatta bir süre geriye hareket ediyor gibi görünür.

JAMES R. VOELKEL / Johannes Kepler

ANLAMA VE YORUMLAMA

1. “Büyük Şehre Gelen Köylüler” adlı yazının ana düşüncesi nedir?
2. Yazar köylülerin büyük şehirlere göçünü nasıl açıklamaktadır?
3. Yazarın göçü önleme konusundaki önerileri nelerdir?
4. Göç hakkındaki düşüncelerinizi yazınız.
5. Ünlü gökbilimci Kepler’in önemi nereden kaynaklanmaktadır?

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

1. Bilimsel yazıların ortak özellikleri nelerdir?
2. Bilimsel yazılar ne amaçlarla yazılır?
3. Bilimsel yazıları gruplandırıp bölümlerini belirtiniz.
4. Bilimsel makalelerde özet nasıl hazırlanır?
5. Bilimsel makalelerde anlatım nasıl olmalıdır?

ÖZET

Bilimsel yazılar bilimsel buluşları iletmek için yazılır. Bu tür yazıların açık, kesin, kısa, öz ve anlaşılabilir bir tarzda yazılması gerekir.

Bilimsel yazılar makaleler, tarama değerlendirme yazıları, konferans raporları, toplantı özetleri başlıkları altında gruplandırılabilirler.

Bilimsel yazıların ana omurgası olan makalede terimlere, teknik deyimlere yer verilir. Açıklama ve tartışmalı bir anlatım ağırlık kazanır.

Makale yazarı araştırmaya önem verir, konuyla ilgili her türlü kaynağa başvurur ve düşüncelerini öznellikten uzak tutmaya özen gösterir.

Makaleler başlık, özet, giriş, malzeme ve yöntemler, sonuç ve tartışma bölümlerinden oluşurlar. Bilimsel makalelerde başlık, okuyucu kitlesine ulaşması, bakımından oldukça önemli bir ögedir.

Bilimsel yazıların başında yer alan özet, makalenin paragraf boyutunda küçültülmüş bir biçimdir.

TEST IV

1. Aşağıdaki yargıların hangisi makale türü için **söylenemez?**
 - A) Açıklayıcı anlatım biçimi ağır basar.
 - B) Orta uzunlukta bir yazıdır.
 - C) Yazar, anlatımına kendi benini katar.
 - D) Düşünceyi geliştirmenin değişik yolları kullanılır.

2. Aşağıdakilerden hangisi bilimsel yazılar için **söylenemez?**
 - A) Bilimsel buluşları iletmek için yazılır.
 - B) Anlatımda açıklık ve kesinlik en önde gelen özelliklerdendir.
 - C) Bu tür yazıları kaleme alanlar alanlarında gerekli donanıma sahip insanlardır.
 - D) Yazılarında öznel bir yaklaşım vardır.

3. Türk edebiyatında ilk makale yazarımız aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) Ahmet Emin Yalman
 - B) Şinasi
 - C) Recaizade Mahmut Ekrem
 - D) Asım Us

4. Aşağıdaki sözlerden hangisi makale türünün niteliği **sayılmaz?**
 - A) Gezilip görülen yerleri anlatmak
 - B) Bir görüşü açıkça belirtmek
 - C) Bir fikri desteklemek
 - D) Bir gerçeği savunmak

5. Makale yazarlığı nasıl başlamıştır?
 - A) Ülkeler arasında haberleşmenin başlamasıyla
 - B) Roman ve hikâye türlerinin gelişmesiyle
 - C) Okuma ve yazmanın yaygınlaşmasıyla
 - D) Gazete ve dergilerin ortaya çıkışıyla